

بسمه تعالی

توسعه دریامحور یعنی چه؟

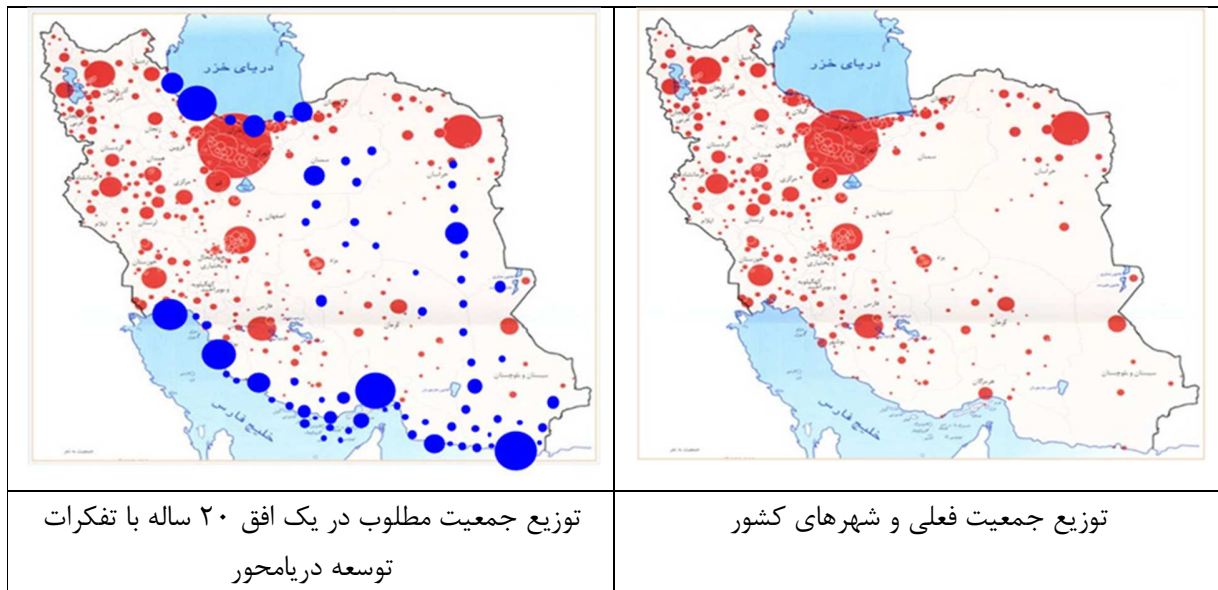
محمد مونسان

عضو هیات مدیره انجمن مهندسی دریایی ایران و عضو هیات علمی دانشگاه صنعتی مالک اشتر

از حدود دو دهه پیش ضرورت «توسعه دریا محور» در کشور مطرح شده است و مورد تاکید مقامات ارشد کشور بوده است ولی هم‌اکنون پس از گذشت ۲۰ سال هنوز نمیتوان ایران را یک کشور با برنامه توسعه‌ای با محوریت دریا در نظر گرفت. حتی در سند آمایش سرزمین که امسال توسط شورای عالی آمایش سرزمین منتشر شده باز هم نمیتوان به هیچ وجه دریامحور بودن آمایش سرزمین در ۲۵ سال آینده کشور (تا سال ۱۴۲۴) را مشاهده کرد و این عمیقاً جای تاسف دارد که هنوز هم در یک سند بالادستی و در یک شورای عالی، پاشنه این درب بر محور «توسعه خشکی محور!» می‌چرخد. این در حالیست که در بیانیه گام دوم انقلاب که در سال ۱۳۹۷ توسط مقام معظم رهبری ابلاغ شده است نیز صراحتاً بر استفاده از ظرفیت سواحل طولانی ایران تاکید شده است. تعاریف مختلفی از توسعه دریامحور ذکر شده است ولی شاید بهتر باشد برای درک بهتر آن توسط عموم جامعه، ۲۵ مصداق ضروری از توسعه دریامحور را ذکر کنیم. بنابراین میتوانیم بگوییم که:

۱- توسعه دریامحور یعنی اینکه باید بزرگترین، مدرن‌ترین و پررونق‌ترین شهرهای ایران در کنار سواحل بخصوص سواحل جنوبی شکل بگیرند.

۲- توسعه دریامحور یعنی اینکه باید بیشترین جمعیت ایران همانند همه دنیا در کنار سواحل باشند بخصوص در کشوری که دارای بیابان‌های وسیعی بوده و دائماً با معضل خشکسالی و کم‌آبی دست به‌گریبان است.

۳- توسعه دریامحور یعنی اینکه باید بزرگترین صنایع ایران بخصوص «صنایع آب‌بر» به کنار سواحل منتقل شده و قویا از طرح‌های توسعه‌ای صنایع بزرگ در مرکز ایران جلوگیری کرد.

۴- توسعه دریامحور یعنی اینکه باید کشاورزی ایران را به کنار سواحل منتقل کرد. بجای شیرین‌سازی آب دریای عمان و خلیج فارس و انتقال هزار کیلومتری آن به مرکز ایران و سپس انجام امور کشاورزی (و همچنین صنعتی) در بیابان‌های خشک مرکز ایران، بهتر است کشاورزی را به کنار سواحل (حتی سواحل جنوبی با خاک حاصلخیز) منتقل کرد.

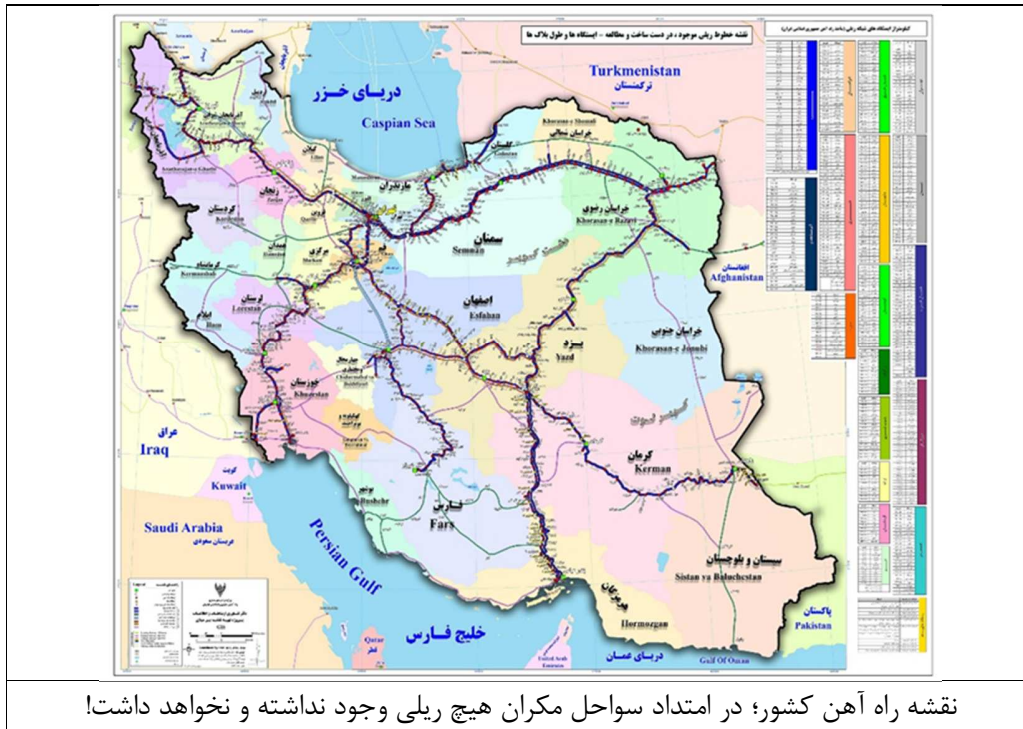
۵- توسعه دریامحور یعنی اینکه باید به «پدافند غیرعامل» در سواحل بیشتر از مرکز ایران توجه شود و فراموش نکنیم که اولین مرزهای دفاعی ما در سواحل است. همین هراس از دریا در طی قرن‌ها باعث شده که ایرانی‌ها از سواحل فرار کرده و به مرکز ایران پناه ببرند.

۶- توسعه دریامحور یعنی اینکه باید مقر فرماندهی و لجستیک و عملیات نیروی دریایی ارتش و سپاه بجای تهران در سواحل مستقر شوند (که البته در مورد سپاه تا حدود زیادی انجام شده است).

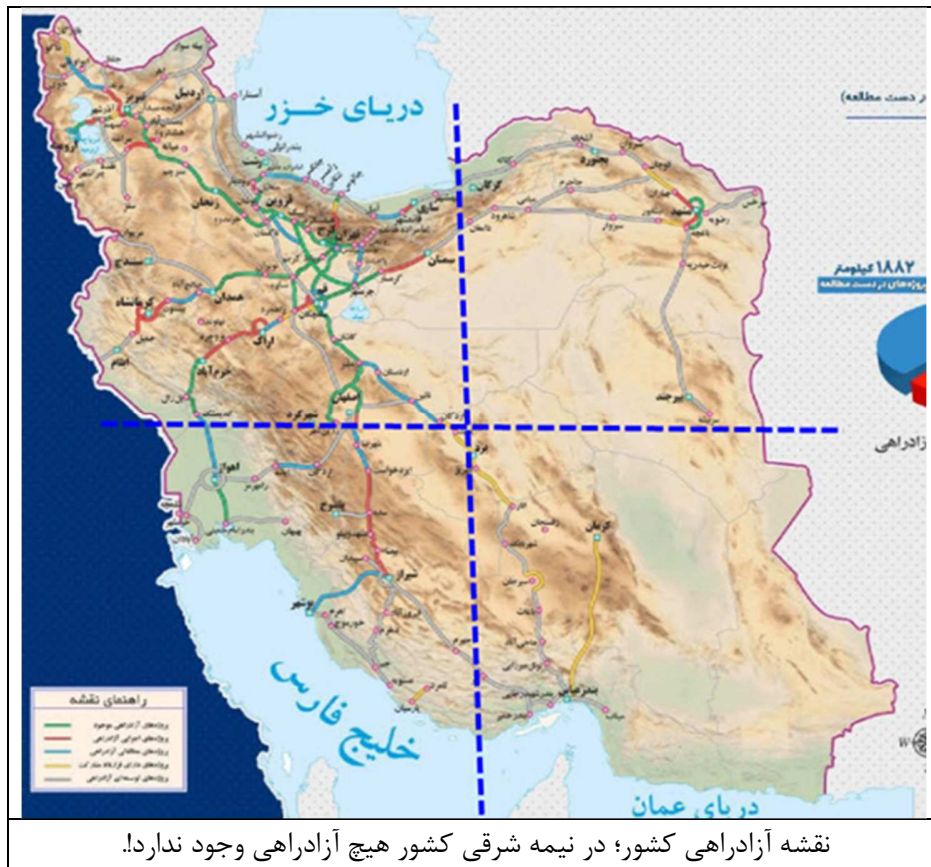
۷- توسعه دریامحور یعنی اینکه باید وزاری را انتخاب کنیم که با مفهوم توسعه دریامحور بیگانه نباشند بخصوص دو وزارتخانه مهم صمت (صنعت، معدن و تجارت) و وزارت راه و شهرسازی. مهمترین علت اجرایی نشدن توسعه دریامحور در کشور و محرومیت حاد مناطق ساحلی جنوبی کشور این است که غالباً وزرا و مدیران رده بالا و میانی کشور هیچ اعتقادی به دریا به عنوان محور توسعه نداشته و ندارند.

۸- توسعه دریامحور یعنی اینکه باید کلیه شهرهای مهم ساحلی و بنادر کشور به خطوط راه آهن سراسری کشور متصل باشند و در امتداد سواحل هم دارای راه آهن باشیم. جای تاسف عمیق است بطور مثال در امتداد سواحل مکران (دریای عمان) نه تنها حتی ۱ کیلومتر راه آهن وجود ندارد بلکه در برنامه‌های آتی ۱۰ و ۲۰ و ۳۰ سال آینده شرکت راه آهن نیز

هیچ برنامه‌ای برای آن وجود ندارد. افزایش درآمد ترانزیتی کشور (برای عبور بار از ایران) بدون اتصال بنادر به شبکه ریلی بین‌المللی محال است. «توسعه محور شرق» نیازمند توسعه فوری زیرساختها می‌باشد.

۹- توسعه دریامحور یعنی اینکه باید بزرگترین شهرهای ساحلی جنوب ایران به شبکه آزادراهی کشور متصل باشند چراکه از الزامات اصلی سوق دادن جمعیت به سمت سواحل جنوبی و از ارکان توسعه گردشگری و ترانزیت است. چگونه ممکن است با راههای جاده‌ای نامناسب، غیرایمن، طولانی و خطرناک از مرکز ایران به سواحل جنوبی، امیدی به توسعه این سواحل داشت؟ جای تاسف عمیق است که در کل نیمه شرقی و جنوبی کشور حتی ۱ کیلومتر آزادراه وجود ندارد و در برنامه آتی وزارت راه هم جایی ندارد. مورد ۸ و ۹ به روشنی نشان میدهد که وزرا و مدیران ارشد دولتی باوری به توسعه دریامحور تا به امروز نداشته‌اند.

۱۰- توسعه دریامحور یعنی اینکه باید درآمد ترانزیت ایران از درآمد نفت بیشتر شود. برای این مهم باید سرمایه‌گذاری‌های کلان در بنادر انجام داد و از شرکای معتبر و بزرگ خارجی استفاده کرد. وضعیت‌هایی مانند شرایط تحقیرآمیز و توهین‌آمیز مشارکت‌های هند در توسعه بندر چابهار که سالهاست در ازای مبالغ ناچیز و خجالت‌آور، بخش عظیمی از توسعه شرق را بدلیل تبعیت از تحریم‌های آمریکا معطل خود کرده‌اند باید هرچه سریعتر مرتفع گردند.

۱۱- توسعه دریامحور یعنی اینکه باید «گردشگری ساحلی و دریایی» سهم مناسبی از سبد گردشگری داخلی و خارجی ایران داشته باشد. باید به این باور برسیم که بدون توسعه گردشگری نمیتوان به اشتغال فراگیر، خودجوش و بر اساس سرمایه‌های مردمی در سواحل دست یافت. همه شهرهای ساحلی ایران باید دارای نمادهای فاخر و عظیم شهری و مجموعه‌های مدرن گردشگری باشند.

۱۲- توسعه دریامحور یعنی اینکه برنامه‌ریزی برای به میدان آوردن سرمایه‌های کوچک و متوسط مردم معمولی جامعه و همچنین سرمایه‌های بزرگ سرمایه‌داران برای ثروت‌آفرینی در سواحل. این اشتباه تاریخی و بزرگ و همیشگی که صرفاً با بودجه دولتی باید منتظر توسعه سواحل بود باید برای همیشه به زباله‌دان ریخته شود. برای این مهم باید کلیه فرصت‌های کوچک و بزرگ سرمایه‌گذاری از طریق رسانه‌ها به مردم معرفی شده و برای توسعه بخش تعاون نیز برنامه‌ریزی کرد.

۱۳- توسعه دریامحور یعنی اینکه باید موفق‌ترین شرکتهای دانش‌بنیان کشور را برای تولید ثروت و ارزش افزوده به سمت سواحل گسیل داشت و از زایش و رویش این شرکتهای در مناطق ساحلی حمایت کرد.

۱۴- توسعه دریامحور یعنی اینکه باید سواحل جنوبی را به سرسبزترین مناطق کشور تبدیل کرد. فناوری گیاهان شورزی و روشهای مدرن شیرین‌سازی آب دریا و بهره‌گیری از بیوتکنولوژی و نانوتکنولوژی و تکنولوژی هسته‌ای و لیزر (که تا به امروز در کشور بخوبی بلوغ یافته‌اند) در تغییرات ژنتیک گیاهان شورزی و همچنین فرآوری خاک باید در این زمینه بکار گرفته شوند. در اینجا لزوماً کشاورزی برای مصارف خوراکی مد نظر نیست و جلوگیری از بیابان‌زایی و ریزگردها و ایجاد پوشش سبز و تغییر اقلیم مد نظر است.

۱۵- توسعه دریامحور یعنی اینکه باید مردم ایران را عمیقاً با فرهنگ دریایی آشنا نمود؛ از کتابهای درسی کودکان و دبستان گرفته تا فیلمهای سینمایی و امکان تماشای کشتی‌های اقیانوس‌پیما. کشوری که تصور عامه مردم آن از کشتی، یک لنج چوبی فرسوده است و در فیلمهای خود فقط فقر و فلاکت را در سواحل دیده‌اند چگونه ممکن است به سمت دریا و زندگی در سواحل رغبت نشان دهند؟!.

۱۶- توسعه دریامحور یعنی اینکه باید غذاهای دریایی متنوع و با قیمت مناسب در سبب غذایی خانواده‌های ایرانی جای گیرد. این امر علاوه بر خواص غذایی، منجر به توسعه صنعت شیلات می‌گردد. کشوری که بخش عمده آن بیابانی و خشک است نباید سبب غذایی مردم آن صرفاً متکی بر گوشت قرمز و مرغ باشد که نیازمند تامین آب شیرین زیاد است.

۱۷- توسعه دریامحور یعنی اینکه باید جزایر ایران سهم بزرگی از تولید ثروت و اشتغال در ایران داشته باشند. تشکیل «استان جزایر» با مرکزیت قشم یا کیش یکی از مهمترین مطالبه‌ها در این راستا می‌باشد.

۱۸- توسعه دریامحور یعنی اینکه باید ضرورت و اهمیت تغییر تقسیمات استانی جنوب کشور و ایجاد استانهای جدید را درک نمود. چگونه ممکن است که وقتی نیمی از سواحل جنوب کشور در اختیار یک استان (هرمگان) است امیدی به توسعه سواحل داشت؟ تشکیل استان‌های «مکران شرقی» و «مکران غربی» یکی از مهمترین مطالبات در این زمینه است.

گسترده‌گی بیش از حد استان هرمزگان و تعدد جزایر آن از عوامل مهم عقب افتادگی سواحل جنوبی و جزایر

تقسیمات استانی جدید استانهای جنوبی؛ لازمه توسعه دریامحور

۱۹- توسعه دریامحور یعنی اینکه باید بنادر کشور بجای مدخل واردات و قاچاق به مبدا صادرات و تولید ثروت و ارزش افزوده تبدیل شوند. توسعه پسرانه‌ها و ایجاد شهرکهای صنعتی بزرگ در مجاورت سواحل صرفا بر مبنای این تفکر شکل میگیرند و لاغیر.

۲۰- توسعه دریامحور یعنی اینکه باید صنایع دریایی بخصوص صنعت کشتی‌سازی و تعمیرات کشتی و دریانوردی به یکی از ارکان صنعتی کشور تبدیل شوند.

۲۱- توسعه دریامحور یعنی اینکه باید آموزش تخصصی دریایی در ایران جدی‌تر گرفته شده و از مرحله هنرستانهای دریایی تا تحصیلات عالی در همه رشته‌های دریایی ترویج گردد. ایران باید به صادرکننده نیروی انسانی و خدمات فنی و مهندسی

دریایی و همچنین صادرکننده دریانورد تبدیل شود نه اینکه حتی در کشتی‌های خود ایران از دریانوردان فیلیپینی و بنگلادشی و پاکستانی و غیره استفاده شود و جوانان ایرانی بیکار باشند. این کار نیازمند یک برنامه‌ریزی آموزشی منسجم است.

۲۲- توسعه دریامحور یعنی اینکه باید توسعه‌یافته‌ترین و کامل‌ترین قوانین حقوقی را در حوزه دریایی داشته باشیم.

۲۳- توسعه دریامحور یعنی اینکه باید کلیه سازمانهای دولتی مرتبط با دریا به سواحل منتقل شوند و یکی از شهرهای ساحلی جنوبی به عنوان «پایتخت اقتصادی» ایران انتخاب شود.

۲۴- توسعه دریامحور یعنی اینکه طرح‌های تحول آفرین و بزرگی مانند «طرح ایرانرود» را نه تنها نباید فراموش کرد بلکه مجدانه احیا کرده و در مرکز توجه قرار داد.

۲۵- توسعه دریامحور در نهایت به این معناست که سهم دریا از تولید ناخالص داخلی از سهم زیر ۲ درصد فعلی به بالای ۱۰ درصد افزایش یابد و این مهم تنها زمانی امکان‌پذیر است که موارد ۲۴ گانه فوق محقق شده باشند.